

Harisiyos Vamvakas'ın Osmanlı Milletvekili Olarak Etkinliği

Nilüfer ERDEM

İstanbul Üniversitesi

ERDEM, Nilüfer, Harisiyos Vamvakas'ın Osmanlı Milletvekili Olarak Etkinliği. CTAD, Yıl 9, Sayı 17 (Bahar 2013), s. 43-56.

1908'de yeniden açılmasıyla birlikte, Osmanlı toplumunu oluşturan çeşitli unsurlara ait milletvekilleri Meclisi Mebusân çatısı altında yerlerini almışlardır. Ancak Osmanlı Devleti zaten içten içe çökmeye başladığından ve Osmanlılık ruhu yitirmeye yüz tuttuğundan dolayı, çeşitli unsurları temsilen Meclisi Mebusân'da bulunan bu milletvekilleri çoğu kez Osmanlı Devleti adına çaba göstermek yerine, ait oldukları cemaatlerin menfaatlerini korumaya yönelik bir etkinlik ortaya koymuşlardır. Bu durumu resmetmek adına bir Rum milletvekili olan Harisiyos Vamvakas, tarafımızdan örnek olarak seçilmiştir.

Osmanlı Meclisi Mebusân'ında 1909 Şubat'ından 1912 Eylül'üne kadar Serfice ve Kozani milletvekili olarak bulunmuş olan Harisiyos Vamvakas, Rum milletvekilleri içinde en aktif olanlardan biridir. Hukukçu olan Vamvakas'ın İstanbul'da bulunduğu dönemde "Rum cemaatinin çıkarlarının için savunucusu" olduğu, karakteri ve zekâsıyla Patrik III. Yuvahim'in de sempatisini kazandığı, hatta Meclisi Mebusân'daki Rum milletvekili grubunun idare eden beyni olduğu ifade edilmektedir. Meclisi Mebusân'daki söylemlerine bakıldığında Osmanlı Devleti için çabalar izlenimi verse de, esasen Osmanlı İdaresi altındaki Rumların ve daha genel olarak Helenizm'in çıkarlarını korumaya dönük bir etkinlik ortaya koymuştur. Kaldı ki hayatının ilerleyen sürecinde de çeşitli kademelerde Yunanistan için hizmet etmeye devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vamvakas, Osmanlı Meclisi, Rum milletvekilleri, İstanbul Örgütü, Meşrutiyet.

ERDEM, Nilüfer, The Activities of Harisiyos Vamvakas in the Ottoman Chamber of Deputies. CTAD, Year 9, Issue 17 (Spring 2013), p. 43-56.

Deputies from different elements of the Ottoman society gathered at the Chamber of Deputies (Meclis-i Mebusan) which was reassembled in 1908. However, instead of striving for the sake of the Ottoman state, those deputies mostly served for the interests of the nation they belong to due to the ongoing dissolution of the Empire and the lost

spirit of Ottomanism. Harisiyos Vamvakas, a Greek deputy, could be considered as an example to the referred situation.

Vamvakas, lawyer, the deputy of Kozani and Servia between February 1909 and September 1912 was one of the most energetic Greek deputies that he earned the Patriarch Joachim III's sympathy as the sincere defender of the interests of the Greek community with his character and intelligence during the time he spent in İstanbul. Moreover, he served as the chief of the Greek deputy group at the Chamber. Even though his speeches at the Chamber come across a pro-Ottoman state he generally acted for the sake of the Greek community under Otoman rule and particularly the interests of Hellenism. Besides he continued to serve for Greece in various positions at the rest of his life.

Keywords: Vamvakas, Ottoman Parliamentary, Greek Parliaments, İstanbul Organisation, Constitutonial Monarchy.

Giriş

1908'de yeniden açılması ile birlikte¹, Osmanlı toplumunu oluşturan çeşitli unsurlara ait milletvekilleri (Türk, Arap, Arnavut, Rum², Ermeni, Musevi ve Slav) Meclisi Mebusân çatısı altında yerlerini almışlardır.³ Ancak Osmanlı Devleti zaten son dönemlerde içten içe çökmeye başladığından ve Osmanlılık ruhu yitirmeye yüz tuttuğundan dolayı, çeşitli unsurları temsilen Meclisi Mebusân'da bulunan bu milletvekilleri çoğu kez Osmanlı Devleti adına çaba göstermek yerine, ait oldukları cemaatlerin menfaatlerini korumaya yönelik bir etkinlik ortaya koymuşlardır. Bu durumu resmetmek adına Meclisi Mebusân'da bulunmuş bir Rum milletvekili örnek olarak seçilmiş ve faaliyetleri ortaya konulmuştur. Tarafımızdan örnek olarak seçilmiş olan milletvekili, Harisiyos Vamvakas'tır.⁴

¹ Sina Akşın, "Siyasal Tarih (1908-1923)", *Türkiye Tarihi*, Cilt 4, Cem Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 27.

² Çalışmamızda Ortodoks olan, Yunanca konuşan (Rumca dediğimiz dil çok hafif şive farklılığı ile Yunanca'nın aynıdır) Osmanlı ve daha sonra Türk uyruklu olan azınlık mensuplarını "Rum" ifadesiyle andık. Yunanca konuşan, Ortodoks Yunanistan vatandaşlarını anmamız gerektiğinde "Yunan" ya da "Yunanlı" kelimelerini kullandık. Ancak Rumlar ve Yunanlıların iç içe geçtiği durumlarda "Helen" sözcüğünü tercih ettik.

³ Feroz Ahmad, *İttihat ve Terakki (1908-1914)*, Kaynak Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1999, s. 189.

⁴ Yunanca'nın Türk Alfabesi kullanılarak yazılışı konusunda Türkiye'de kurum ve kişilerin farklı uygulamalara gittikleri görülmüştür. Suat Sinanoğlu, Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Ankara Millî Kütüphanesi uygulamaları buna örnek olarak gösterilebilir. Biz, kullanılan Transliterasyon uygulamalarından hiç birini benimsemedik. Çünkü bizim kanaatimize göre, bunların hiç birinde Yunanca okunuş tam olarak karşılanamamaktaydı. Bu esasen, Yunanca'da i, e ve o gibi seslerin birden fazla harfle karşılanmasından ve bunların farklı olarak belirtilmesi gerektiğinden kaynaklanan bir zorluktu. Tüm bunları düşünerek

Şüphesiz Meclisi Mebusan çatısı altında yer almış Rum milletvekilleri içinde, “ben ancak Osmanlı Bankası kadar Osmanlı’yım” diyen Busios (Boşo)⁵, ya da Kosmidis ve Digkas gibi aktif başka Rum milletvekilleri de vardır.⁶ Diğer taraftan bir dönem özel sekreterliğini yapmış olan yeğeni Petros Vamvakas, amcası Harisiyos Vamvakas'ın Meclisi Mebusân'daki Rum milletvekili grubunun “idare eden beyni” olduğunu kaydetmiştir. Öyle ki Rum milletvekillerinin Arap Ortodokslar ve diğer Balkanlı unsurların temsilcileriyle işbirliği yapması için gerçekleştirilen görüşmelerde önemli roller üstlenmiştir.⁷ Hronos Gazetesi'nde kaleme aldığı bir makalesinde Athanasios Lipordezis ise Vamvakas'ı, Trakya konusunda diğer Rum milletvekillerini örgütleyen, Osmanlı Meclisi Mebusânı'ndaki Velestinli Rigas'a benzetmiştir.⁸ Bilineceği gibi Velestinli Rigas, Yunan İhtilali'ni hazırlayanlar içinde en tanınmış şahsiyetlerdendir. Hem yazıları, çevirileri ve şürleriyle ideolojik alanda bir önder olmuş, hem de pratik örgütlenme yolunda adımlar atarak Yunan Devleti'nin kuruluşunda katkı yapmıştır.⁹ Kendisi ile ilgili yapılmış olan bu değerlendirmeler ve dikkatimizi çeken faaliyetleri, Vamvakas'ı örnek olarak seçmemizde etkili olmuştur.

Vamvakas ve İstanbul Örgütü'yle İlişkisi

Kuzey Yunanistan'ın tanınmış şahsiyetlerinden olan Harisiyos Vamvakas, 1872 yılında doğmuştur. Kozani'nin¹⁰ zengin ve önde gelen ailelerinden birine mensup olan Vamvakas, Cenevre'de hukuk öğrenimi almıştır. Avrupa'da öğrenim gördüğü dönemde gerek öğrenci olarak, gerekse Helen milliyetçiliğine yönelik etkinlikleriyle dikkat çekmiştir. İlk Helen öğrenci derneği olan “Minerva”nın kurucu üyeleri arasındadır. Hukuk doktoru olarak İstanbul'a yerleşmiş ve avukatlık mesleğini icra etmiştir. Sultan Abdülhamit'in hukuk danışmanlarından, sonraki süreçte Arnavutluk'ta bakanlık yapmış Epirli ünlü avukat G. Çakos ile birlikte çalışmıştır. İstanbul'da bulunduğu dönem içerisinde “Rum cemaatin çıkarlarının içten savunucusu” olduğu, sağlam karakteri ve zekâsı ile Patrik III. Yuvahim (Yoakim)'in sempatisini kazandığı ifade edilmektedir. Öyle ki Patrik, 1909 yılında Vamvakas'ın Serfice ve Kozani

çalışmamızda Yunanca kelimelerin okunuşunu esas aldık ve kelimenin Yunanca olarak en yakın okunuş şeklini vermeye çalıştık.

⁵ Feroz Ahmad, *İttihatçılıktan Kemalizme*, Kaynak Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1999, s. 103.

⁶ Katerina Bura, “İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes [Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Milletvekili Seçimleri – Rum Milletvekilleri]”, *Deltio Kentru Mikrasiatikon Spudon [Anadolu Araştırmaları Merkezi Bülteni]*, Tomos [Cilt] 4, 1983, s. 84.

⁷ Petros Vamvakas, *Peri Tin Apeletherosi Tis Ditikis Thrakis [Batı Trakya'nın Kurtuluşu İle İlgili]*, Ekdosis İyapetos [İyapetos Yayınları], Atina, 1986, s. 13-14.

⁸ Lipordezis'in makalesinin başlığı “Gümülcine'nin Birleşme Mücadelesinin Bir Kahramanı [Enas İroas Ston Agona Tis Ensomatosis Tis Komotinis]”tir.

<http://www.xronos.gr> Erişim Tarihi: [13.05.2013].

⁹ Herkül Milas, *Yunan Ulusunun Doğuşu*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1999, s. 87.

¹⁰ Bugünkü Yunanistan'ın Batı Makedonya Bölgesi'nde yer alan şehir. Osmanlı döneminde canlı bir ticarete sahip olmuştur. “Kozani”, *Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]*, Tomos [Cilt] 9, s. 393-395.

milletvekili olarak Osmanlı Meclisi Mebusânı'na girmesine yardımcı olmuştur. İstifa eden K. Drizis'in yerine milletvekili seçilmiş ve 1909 Şubat'ından 1912 Eylül'ü sonuna kadar Meclisi Mebusân'da bulunmuştur.¹¹ Yunanca olarak isminin doğrusu Harisiyos Vamvakas iken, Meclisi Mebusân Zabıt Ceridelerine ilk isminin kısaltmasıyla ve genellikle Haris Vamvaka Efendi olarak geçmiştir.¹² Ancak ceridelerde bazen Haris Vamvakas¹³, bazen Harris Vamvaka¹⁴, hatta Haris Vanvaka¹⁵ ve Harris Vanvaka¹⁶ olarak anılabilmektedir.

Harisiyos Vamvakas'ın Meclisi Mebusân'da milletvekili olarak bulunduğu dönemi anlayabilmek için, Meşrutiyet'i fırsat bilerek İstanbul Rumlarına ait gizli bir örgüt olarak 1908 yılında kurulmuş olan "İstanbul Örgütü (Organosis Konstantinupoleos)"nden söz etmemiz gerekir. Meşrutiyetin ilânına kadar geçen dönemde İstanbul Örgütü'nün en belirgin amacı Bulgarlarla mücadele olmuş, ancak bu mücadele Meşrutiyet'in ilânı sonrasında da sürdürülmüştür. Diğer taraftan örgüt tüm Rumların gerekmedikçe Fransızca ya da diğer dilleri kullanmamaları konusunda çalışmalar gerçekleştirmiş, Rum çocuklarının Katolik okullarında eğitim almalarının önünü kesmek istemiştir. Meşrutiyetin ilânı örgütün farklı amaçlara da yönelmesine sebep olmuştur.¹⁷

Lideri Suliotis'e göre İstanbul Örgütü¹⁸ doğu, yani Balkan Yarımadası ve Anadolu halklarının uzlaşması ve işbirliği için çalışmış, bu amaç için Helenizmin

¹¹ Vamvakas, *a.g.e.*, s. 13-14; *İ Apeleftherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka [Harisiyos Vamvakas'ın Arşivinden Batı Trakya'nın Kurtuluşu]*, Tipografyon E. Sotiropulos [E. Sotiropulos Basımevi], Atina, 1975, s. 13.

¹² *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 48.

¹³ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 5, TBMM Basımevi, Ankara, 1990, s. 380.

¹⁴ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 4, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara, 1991, s. 161.

¹⁵ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 2, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 43.

¹⁶ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 2, Cilt 6, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 561.

¹⁷ İstanbul Örgütü'yle ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz: Nilüfer Erdem, "Yunan Osmanlılığının En Önemli Temsilcilerinden Suliotis-Nikolayidis'in Kaleminden İstanbul Örgütü ve II. Meşrutiyet Dönemi Etkinlikleri", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl 6/ 2007, Sayı 12, s. 89-105.

¹⁸ İstanbul Örgütü'nü kurmuş ve liderliğini yapmış olan Suliotis (ki 1906'da Selanik ajanlığını üstlendiğinde Nikolayidis sahte ismini kullanmıştır), Yunanistan'ın Makedonya'yı elde etmesi için mücadele etmiş bir Yunanlı subaydır. 1878 doğumlu olan Suliotis önce Hukuk Fakültesi'nde, ardından Sholi Ton Evelpidon (Askerî Akademi)'de eğitim almıştır. Anılarını yaşadıklarından otuz yıl sonra yazmıştır. Suliotis'in eşi tarafından saklanmış olan anılar, Thanos Veremis ve Katerina Bura tarafından "Organosis Konstantinupoleos (İstanbul Örgütü)" adıyla kitap olarak derlenmiş ve kitaba o yıllarda kaleme alınmış olan mektuplar ve raporlar da eklenmiştir. 1945 yılında vefat etmiş olan Suliotis, Beyoğlu'ndaki Cité Syrie apartmanındaki bir daireyi merkez olarak kullanan İstanbul Örgütü'nün tarihte yaşatılması gerektiğini, bu yapılmadığı takdirde doğunun ve Helenizm'in Meşrutiyet dönemini anlamak isteyenler için önemli bir boşluk oluşacağını ifade etmiştir. Bkz. Athanasios Suliotis – Nikolayidis, *Organosis Konstantinupoleos [İstanbul Örgütü]*, Ekdosis Dodoni [Dodoni Yayınları], Atina, 1984, s. 16-17; 28; 42; 64; 130-131.

çok yönlü dinamizminden yararlanmak istemiştir. Örgüt ilk başlarda İttihat Terakki ile uzlaşmaya çalışmış, ancak olgular Helenlerin istedikleri gibi gerçekleşmeyince Osmanlı'nın Hıristiyan unsurlarıyla ve İttihat Terakki karşıtlarıyla işbirliğine gitmiştir. Rejime daha iyi uyum sağlayabilmek amacıyla durum için en uygun kişiler, örneğin yazarlar, derneklere üye olanlar ve kilise yetkilileri üye yapılmaya çalışılmıştır. 1908-1912 dönemi Rum milletvekilleri¹⁹ arasında da örgüt üyesi milletvekilleri vardır ki, Harisiyos Vamvakas bunlardan biridir.²⁰

İstanbul Örgütü Rumların seçimle ilgili etkinliklerinin koordine edilmesini ve Osmanlı meclisinde olabildiğince daha geniş temsil edilmelerini sağlamak amacıyla, "İstanbul Helen Siyasî Cemiyetini (Ellinikon Politikon Sindesmon

¹⁹ Yunanlı tarihçilere göre 1908-1912 döneminde Meclisi Mebusân'da 26 Rum milletvekili görev almıştır (Feroz Ahmad da 26 sayısını vermektedir). Ancak bunlardan üçü, görevden çekilen üç milletvekilinin yerine meclise girmişlerdir. Katerina Bura'nın "İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes [Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Milletvekili Seçimleri – Rum Milletvekilleri]" adlı makalesinde verdiği isimlerle, bizim Meclisi Mebusân Zabıt Ceridelerinde yaptığımız taramalarda tespit ettiğimiz 25 milletvekilinin isimleri örtüşmektedir. Bunlar, 1. K. Konstantinidis, 2. P. Kosmidis, 3. İ. Mamopulos, 4. G. Artas, 5. G. Honeos, 6. G. Kurtoglu (Kurtoglu) 7. D. Kigkos (Kinkos) 8. K. Surlas (Konstantin Sürla) 9. S. Narlis (Narlı) 10. Konstantin Savvopulos, 11. K. Drizis (Koço Drizo), 12. G. Busios (Yorgo Boşo), 13. Harisiyos Vamvakas (Haris Vamvaka), 14. D. Zafropulos (Dimitri Zaferopulos), 15. M. Saltas (Mihalaki Salta), 16. P. Bostanis (Panayot Bostan), 17. T. Nalis (T. Nali) 18. A. Mihailidis, 19. D. Digkas (Dimitri Dingas hatta Dimitri Dimkos), 20. A. Georgancoglu Paşa (Aristidi Paşa), 21. E. Emanuilidis (Emanuel Emanuelidis), 22. P. Karolidis (Pavli Karolidi), 23. Th. Konstantinidis (Teodor Konstantinidi), 24. M. Kofidis (Matyo Kofidi), 25. M. Çelembidis (Çelepdis)'tir. Katerina Bura 26. milletvekili olarak, Limni milletvekili dediği M. Stelios ismini kaydetmiştir. Ayrıca Bura, *Amalthia Gazetesi*'nin Limni'den M. Kantis'in de milletvekili seçildiğini yazdığına işaret etmiştir. Milletvekili listesinde yer alan H. Vamvakas, metin içerisinde de belirttiğimiz gibi, 1909 yazında Drizis'in istifası üzerine meclise girmiştir. Aristidi (Georgancoglu) Paşa'nın ayan üyeliğine atanmasıyla yerine, E. Emanuilidis seçilmiştir. Karesi Mebusu Şefik Bey'in temyiz mahkemesi üyeliğine atanması üzerine de, yerine Konstantin Savvopulos getirilmiştir.

Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi, Devre 1, İçtima 1, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara, 1982, s. 22-62, 748-749; *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre1, İçtima 1, Cilt 2, TBMM Basımevi, Ankara, 1982, s. 416-417, 698-699; *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 1, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara, 1982, s. 100-103, 639-640; *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 2, Cilt 4, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 581-582; *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 148-149; Bura, *a.g.m.*, s. 84; Fevzi Demir, *İkinci Meşrutiyet Dönemi Meclisi Mebusân Seçimleri 1908-1914*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1994, s. 92-98; Ahmad, *İttihat ve Terakki (1908-1914)*, s. 189.

²⁰ 1908-1912 döneminde Osmanlı Meclisi Mebusân'ında yer almış 26 Rum milletvekilinin 15'i İstanbul Örgütü üyesiydi. İstanbul Örgütü üyesi olarak sayılan isimler, İstanbul milletvekili olan K. Konstantinidis ve P. Kosmidis, Ergiri Milletvekili İ. Mamopulos, Selanik milletvekili G. Honeos, Niğde milletvekili G. Kurtoglu, Yanya milletvekilleri D. Kigkos ve K. Surlas, Gelibolu milletvekili T. Narlis, Serfice milletvekilleri K. Drizis, G. Busios ve H. Vamvakas, Silivri (Çatalca) milletvekili D. Zafropulos, Midilli milletvekilleri M. Saltas ile P. Bostanis ve Serez milletvekili D. Digkas'tır. Suliotis-Nikolayidis, *a.g.e.*, s. 82, 219-230; Thanos Veremis, "Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos – To Pirama Tis Organosis Konstandinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete - İstanbul Örgütü Deneyimi]", *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada [Çağdaş Yunanistan'da Ulusal Kimlik ve Ulusalılık]*, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis [Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis Yayınları], Atina, 1997, s. 42-43.

Konstantinopleos)” kurmuştur.²¹ “Siyasî Cemiyet”in ilk ve en aktif üyeleri, İstanbul Örgütü mensuplarıdır. Örgütteki milletvekilleri düzenli olarak Siyasî Cemiyet’e gitmişler ve İstanbul Örgütü’nün siyasî programını takip etmişlerdir. Kendi aralarında ve İstanbul Örgütü’nün diğer üyeleriyle yaptıkları görüşmelerde her türlü konuyu inceleyerek hazırlanmışlar, mecliste ne söyleyecekleri, gazetelerde ne yazacakları, nasıl oy kullanacakları konusunda anlaşmışlardır. Suliotis’in bürosu, önemli meseleler söz konusu olduğunda meclis dershanesi gibi işlev görmüştür.²²

Osmanlı Meclisi’ndeki Konuşmaları, Önerileri ve Düşünce Dünyası

Meclisi Mebusân Zabıt Ceridelerini incelediğimizde, Harisiyos Vamvakas’ın Osmanlı Devleti’nden söz ederken “memleketimiz” ve “vatanımız” ifadelerini kullandığı dikkat çekmektedir. Örneğin 30 Mart 1326 (12 Nisan 1910) tarihli oturumda, “...Biz bu ülkeyi sadece Çeteler Yasası ve Kiliseler Yasası ile ıslah edecek değiliz. Esasen ülkemize cidden fayda sağlayacak genel menfaatlerle ilgili yasalarla ıslah edeceğiz” vurgusunu yapmıştır.²³ Yine 5 Haziran 1326 (18 Haziran 1910) tarihinde Bayındırlık Bakanlığı (Nâfia Nezareti) bütçesi görüşmelerinde, Osmanlı Devleti’nde yollar inşa edilmesi mevzuu konuşulurken söz almış, “Zannedersem yol yapımı hususunda hepimiz müttefikiz. Fakat bir de sarf olunacak paranın mümkün merteye memleketimizde kalmasını istiyoruz” demiş, Osmanlı başkenti içinse “bizim İstanbul’umuz” sözcüklerini kullanmıştır.²⁴ Vamvakas’ın Meşrutiyet’ten söz ederken “bizim Meşrutiyet’imiz” ifadesini tercih etmesi de ilginçtir.

Vamvakas 3 Mayıs 1327 (16 Mayıs 1911) tarihinde, 1911 yılı İçişleri Bakanlığı (Dâhiliye Nezareti) bütçesinin görüşüldüğü oturumda, oturum başlar başlamaz söz almış, o dönemdeki tutumunu anlamamıza yardımcı olacak bir tavır içinde olmuştur. Uzun süren ve pek çok konunun tartışıldığı oturumda Vamvakas, Meşrutiyet’in ilânının Osmanlıyı teşkil eden tüm unsurlarca sevinçle karşılandığını, ancak henüz özünün ve anlamının idrak edilemediğini iddia etmiştir. Meşrutiyeti uygar ülkelerin sistemi olarak yorumlayarak, “Her bir ülkede meşrutiyet algısı, o ülkenin uygarlığına göredir” demiş, “Bizim Meşrutiyet’imiz neye dayanmaktadır?” sorusunu yöneltmiştir. Vamvakas Devleti Aliyeyi Osmaniye’nin daha kuruluşundan itibaren uygarlıkla ilişkilendirildiğini, bu uygarlıklardan birinin İslâm ve Arap, diğerininse Hıristiyan uygarlığı olduğunu ifade etmiştir. Birincisinin temsilcisi Halifelik, ikincisinininkiye İstanbul’un fethinden sonra Rum Patrikhanesi ve onu örnek alan diğer kilise ve ruhanî kurumlar olmuştur. Dolayısıyla bu iki uygarlık ve söz konusu uygarlıklara tabi olan çeşitli kavimlerin âdetleri, hisleri ve düşünceleri, Osmanlı Devleti’nde

²¹ Bura, agm., s. 72-73.

²² *İ Apeleŋtiberosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka*, s. 13.

²³ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 2, Cilt 4, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 79.

²⁴ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 2, Cilt 6, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 390.

birikmiştir. Bu uygarlığı oluşturan unsurlara hanel getirmek, aslında devletin esasına da hanel getirmek demektir. Vamvakas konuşmasının bir başka yerinde, iki kere ikinin dört ettiği gibi Osmanlıyı oluşturan unsurların hiçbirinin tek başına yaşayamayacaklarına ve bir unsurun diğeri üzerinde hakimiyet kuramayacağına değinmiştir. İngilizlerin ulusal ve dinî geleneklerine sadık kaldıklarından dolayı diğer uluslara oranla uygarlıkta ileri konumda olduklarına değinen Vamvakas, “Bendeniz bu inancı besliyorum ki, bizim Devleti Aliyeyi Osmaniye’imiz, ... her türlü medeni ilerlemeye nail olursa, Devleti Aliye’yi oluşturan Osmanlı unsurlarının her biri kendi din ve mezhebine, kendi dinî itikadına sadık kaldığından olacaktır. ... Bu inanç, bu özel düşünceler, her unsurda mevcuttur. Bunlar doğru mudur, ya da eğri büğrü müdür, bunlar her kavmin özeline ait hislerdir. Yani bunlar ne devletin genel siyasetine, ne de diğer unsurların zararına dokunacak, varlığına dokunacak bir şeydir. Yani bunlar için her bir unsurun, her bir ferdi Allah’a ve insanlığa karşı sorumludur” demiştir. Hıristiyanlığın ruhanî lidere ve ayini gerçekleştiren rahibe saygıyı gerektirdiğine işaret eden Vamvakas, bu hürmeti göstermeyen Hıristiyan addedilemeyeceğini iddia etmiştir. “Bu gerçeği bizim Devleti Aliyeyi Osmaniye’mizin Müslüman halifeleri ve bütün hükümdarları anlamışlardır” diyerek, kanıt olarak fermanları ve beratları sunmuş, bu şekilde ruhbanlara ve ruhanî lidere gelebilecek tecavüzlerin önlediğini ifade etmiştir. Vamvakas söyleminin devamındaysa, mülkî memurların bazılarının kilise ve okullarla ilgili konularda fazlaca müdahale etmelerinden şikâyet etmiştir.

Vamvakas meşrutiyeti adalet, eşitlik, kardeşlik ve özgürlüğü sağlayacak bir rejim olarak yorumlamış, “meşrutiyet esasen bir insanın maddî ve manevî mevcudiyetini her hücumdan korumak için bir hükümet idaresidir” demiştir. Hal böyleyken memurların bazıları, unsurların birliğini ya da anlaşmasını sağlayacak yerde, Meşrutiyet’e yaraşmayacak uygulamalara gidebilmişlerdir. “Hepimizin birlik olması gerekir ki, bizim siyasetimiz gerçekte unsurların anlaşmasına dayanır” diyerek, bunun lafta kalmamasının altını çizmiştir. İçişleri Bakanı’ndan “Devleti Aliyeyi Osmaniye’mizi oluşturan bütün Osmanlı unsurlarının, yani tüm memleketin bütün saadet ve selâmetinin sığınağıdır” sözleriyle söz etmiştir. İlgili bakanlığın idarî mekanizma içinde yer alan tüm kurumlara resmi bir yazı göndererek, unsurların anlaşması için gayret edilmesini, her bir unsurun manevî ve sosyal varlığına, mezhebine, özel hayatına saygı gösterilmesini talep etmesini beklediğini dillendirmiştir. Bunu uygulamayan memurların cezalandırılması için de önlemler alınmalıdır. Vamvakas Meşrutiyet öncesi içişleriyle, sonrası arasında büyük fark olduğunu, eski zamanlarda memurların mabeyinde hamileri bulunduğunu, şimdiyse İçişleri Bakanı ile memurlar arasında hiyerarşik bir ilişkinin kurulduğunu kaydetmiştir. “Eskiden yasaların ne metni, ne de şekli vardı” diyerek, şimdilerde yasalara ciddi bir şekilde uyulduğunu, bunu inkâr etmenin cinayet olacağını vurgulamıştır. İçişleri yürümediği takdirde ne ekonominin, ne bayındırlık işlerinin, ne de diğer hususların yürüyebileceğinden dem vuran Vamvakas alkışlanan sözlerini,

unsurların uyumu için alınan tedbirler ciddiyetle uygulanacak olursa, bütçe açığının da kolayca kapanacağını vurgulayarak tamamlamıştır.²⁵

Vamvakas'ın mecliste yakaladığı her fırsatta, “konuyu iyi bilen bir uzman” edasıyla yasaların nasıl yapılması ve olması gerektiğiyle ilgili fikirler beyan etmesi de çarpıcıdır. 22 Teşrinievvel 1327 (4 Kasım 1911) tarihli oturumda, yasaların Kanuni Esasî'ye uygun olarak yapılması gerektiğini, aksi halde meşrutiyet rejimini yaşayan halkın bunlara riayet etmeyeceğini dillendirmiştir.²⁶ 30 Mayıs 1327 (12 Haziran 1911) tarihli oturumda ise, bazen kanun maddelerinin 9-10 kişinin el kaldırmasıyla geçtiğinden yakınmış ve “Böyle bir Meclisi Mebusân'da 290 kişinin oylarını 10 kişinin oyu temsil edemez” diyerek, milletvekillerinin görüşüne başvurulduğu her durumda ekseriyetin aranması gerektiğini savunmuştur.²⁷ “Ahzı Asker Kanunu Layihası”nın Meclisi Mebusân'da gerçekleştirilen 17 ve 22 Kânunusani 1326 (30 Ocak – 4 Şubat 1910) tarihli görüşmelerinde, Vamvakas'ın sergilediği “konunun uzmanı” tavrı çok daha net olarak sezinlenebilmektedir. Örneğin Vamvakas'a göre meclis bir yasa oluştururken, yasanın esasını oluşturan hususlara zaman ayırmayıp, ayrıntılara takılıp kalmakta, bir yasa ne kadar madde içerirse, o kadar sağlam olur ve ülkeye bir o kadar hizmet eder sanmaktadır. Oysa bir gün, bir hafta, bir ay, hatta senelerce gayret edilse, bir yasanın ayrıntısıyla teşkil edilmesine olanak yoktur. Ayrıntıya takılınması halinde, birbiriyle çelişen maddeler ortaya çıkartılması ve işin özünden uzaklaşılması tehlikesi vardır. Söz konusu yasada dinden söz edilmesini gereksiz gören Vamvakas, özellikle askerlikten kurtulmak isteyenlere uygulanacak cezalarla ilgili maddeleri “dehşetli surette ağır” bulmaktadır. Askerliğin sadece bir hizmet olmayıp, aynı zamanda hak olduğunu ifade eden Vamvakas'a göre yasalar oluşturulurken, bir dereceye kadar ahalinin ruh halinin de analiz edilmesi gerekmektedir. Kendisinin Avrupa'daki yasaları incelediğini ve bu kadar ağır cezalarla karşılaşmadığını ifade eden Vamvakas, cezaî yaptırımların ağır olması halinde askerliğin Osmanlılar tarafından bir şeref, bir vazife gibi değil, adeta bir yük gibi algılanacağını altını çizmektedir.²⁸

İlginçtir ki 3 Şubat 1326 (16 Şubat 1910) tarihli yasaların yayın ve ilânına dair tasarıya ilişkin görüşmelerde, Ermeni ve Rum milletvekilleri yasaların Yunanca ve Ermenice de yayınlanması konusunu gündeme taşımışlar, ancak konuyu bir şekilde anadil mevzuuna getirmişlerdir. Söz konusu oturumda Rumlar adına en ateşli konuşmaları Kosmidis ve Busios (Boşo) gerçekleştirmiştir. Örneğin Kosmidis Osmanlı Devleti'nin resmî dilinin Türkçe olduğunun inkârı imkânsız bir gerçek olduğunu, ancak tüm Osmanlıların resmî dile vakıf olmadıklarını,

²⁵ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 6, TBMM Basımevi, Ankara, 1991, s. 550-553.

²⁶ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 4, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara, 1991, s. 233.

²⁷ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 5, TBMM Basımevi, Ankara, 1990, s. 36-37.

²⁸ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 2, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 430-431; 531-532; 545; 603-604; 613-616.

dolayısıyla Türkçe bilmeyenlerin resmî dilde gerçekleştirilecek neşriyatın içeriğinden haberdar olamayacaklarını söylemiştir. Busios ulusal egemenliğin anadili gerektirdiğinden dem vururken, Ermeniler adına aynı talepleri Ohannes Varteks dile getirmiştir. Vamvakas, “Yasaların yayınlanması ve ilânı konusu, belki yasa koyulması kadar önemlidir. Zira yasaların ilânıyla halk, yasanın koyulduğu konusunda payını alır” sözleriyle tartışmaya katılmıştır. Vamvakas’a göre de yasayı halka olabildiğince anlayabileceği şekilde anlatmak ve anlayabileceği lisan ile ilân etmek gerekmektedir. Rum ve Ermeni milletvekillerinin söylemlerinin işin özünden çok, gürültü yaratmaya yönelik olduğu izlenimine sebep olan oturumda, Halep milletvekili Ali Cenani Bey gelen taleplere, “Bizim memleketimizdeki yerel diller, kendilerinin düşündükleri gibi 2, 3, 5 değil. Bugün eğer hepsini ararsak memleketimizde 20’den fazla dil bulunur... Neşriyat resmî dille olur” yanıtını vermiştir.²⁹

Vamvakas’ın Osmanlı meclisinde bulunmasının gerçek amacı, Meclisi Mebusân’ın 15 Teşrinievvel 1327 (28 Ekim 1911) tarihli oturumunda ortaya çıkmaktadır. Oturumda Emanuilidis, Nalis, Busios ve Vamvakas’ın, Grebene Metropoliti Emilyanos’un ölü bulunması üzerine faillerin bulunup cezalandırılması için verdikleri soru önergesi tartışılmıştır. O dönemde Serfice Sancağı’na ve Manastır Vilayeti’ne bağlı olan kaza hakkında Busios’un verdiği bilgilere bakılacak olursa, Grebene’de Müslüman bir nüfus varsa da Hıristiyanlar çoğunluktadır. Hıristiyanların bir kısmı Ulahlardır ki, bunlar arasında Rum Metropolitliği’ne bağlı olan ve çocuklarını Rum okullarına gönderenler de vardır. Ancak Ulahların bir kısmı kendi okullarını ve kiliselerini tercih etmekte, çocuklarına Ulahça eğitim vermektedirler. Grebene’de daima eşkıyalık olmuş, Yunanistan sınırı yaklaştıkça eşkıyalıkta artış gözlenmiş, çeteler iki sınır arasında gidip gelmeye başlamışlardır. Görice milletvekili Filip Mişe, Yunanistan’dan gelen çetelerin bölgede propaganda faaliyeti yürüttüklerini belirtmektedir. İçişleri Bakanı Celal Bey’in verdiği bilgilere göre ise adı geçen metropolit vakitli vakitsiz köyleri dolaşan, sürekli hükümeti eleştiren, kendisine yapılan ihtarları dikkate almayan, “ya zafer, ya ölüm” nutukları atan biridir. Rum milletvekilleri öldürülenin taşıdığı ruhanî sıfat sebebiyle cinayetin siyasî bir tarafı olduğunu iddia etmişlerdir. Kaldı ki bu konu, Rum basını tarafından da körüklenmiştir. İçişleri Bakanı cinayetin, metropolitin itilâflı olduğu Zipo ve Ramo çetelerince işlenmiş adî bir cinayet de olabileceğini, herhangi bir Osmanlı memurunun cinayetle ilgili sorumluluğu ya da ihmalinin tespit edilmesi halinde cezalandırılacağını vurgulamışsa da, Rum milletvekilleri görüşlerinde ısrar etmişlerdir. Emanuilidis, Nalis ve Busios’tan sonra Vamvakas da söz almış, cinayeti “dehşetli facia” olarak nitelendirerek hükümeti cinayete sebebiyet vermekle suçlamıştır. Ahalinin eşitlik istediğini, ancak bunun söz konusu olmadığını, hükümet tarafından Hıristiyanlara “siz mühim işlerde bulunmayın”

²⁹ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 3, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara, 1986, s. 45-56.

denildiğini iddia etmiştir.³⁰ Unutulmamalıdır ki burada adı geçen Grebene, 1912'de Yunan ordularının eline geçmiştir.³¹

Trakya'nın Yunanistan'a Geçmesi Hususundaki Girişimleri

O dönem Meclisi Mebusân'daki Rum milletvekilleri Vamvakas liderliğinde İstanbul'da, "Patrikhane'yi ve genel olarak Rumları ittihatçıların hedefi olmaktan korumayı" amaçlayan, "Politiki Epitheorisi (Siyasî İnceleme)" adlı yayın organını çıkarmışlardır.³² Vamvakas Fransızca olarak dört sayfa yayınlanan "Vima Ton Ethnikotiton (Ulusların Adımı)" Gazetesi'nin de köşe yazarlığını yapmıştır. Yaşam öyküsünü veren kaynaklarda Vamvakas'ın, Serez milletvekili Dimitriyos Dıgkas'ın müdürü olduğu Beyoğlu merkezli bu gazetede kaleme aldığı makaleleriyle, yabancıları Trakya'nın Yunanistan'a dâhil olması konusunda ikna etmeye çalıştığı ifade edilmektedir.³³

Vamvakas'ın arşivinde, "İstanbul 21 Haziran 1913³⁴" tarihli İstanbul Örgütü'nün mimarlarından İon Dragumis'e ait bir mektup yer almaktadır. Vamvakas'a hitaben yazılmış mektubunda İon Dragumis³⁵, "Tüm mektuplarınızı aldım ve sizinle gurur duyuyorum. Ancak Paris ve Londra'daki etkinliğin devam etmesi ve değişen siyasetin gereklerine her seferinde adapte olunması gerekiyor. Herkese (Fransız, Alman, İngiliz v.s.) ve her duruma göre nasıl konuşulması gerektiğini en iyi bilen sizsiniz. Özellikle şu anda, sınırlar dışında bıraktığımız mutsuz Trakya için yoğun bir faaliyet gerekli. (Trakya'nın) Bulgarların olması için hiçbir sebep yok... Her zaman tezlerimizimizin dayanağı, Trakya'daki unsurların dağılımı olsun... Özellikle Bulgarların yaptığı dehşet

³⁰ *Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi*, Devre 1, İçtima 4, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara, 1991, s. 148-162.

³¹ Bugünkü Yunanistan'ın Batı Makedonya Bölgesi'nde yer alan ve "Grevena" olarak anılan şehir. "Grevena", *Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]*, Tomos [Cilt] 4, s. 427.

³² <http://anemourion.blogspot.com> Erişim Tarihi: [13.05.2013]

³³ <http://www.hronos.gr> Erişim Tarihi: [13.05.2013];

<http://www.serrelib.gr/pdf/imerologio.pdf> Erişim Tarihi: [13.05.2013].

³⁴ Vamvakas'ın arşivinde yer alan belgelerden derlenmiş "İ Apeleftherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka [Harisiyos Vamvakas'ın Arşivinden Batı Trakya'nın Kurtuluşu]" adlı eserde, hangi takvimin kullanıldığı belirtilmemiştir. Biz çalışmamızda, belgelerin üzerindeki tarihi vermekte yarar gördük.

³⁵ Bulgarların Ege'ye inmesini, özellikle Trakya'nın Meriç ile Karasu arasına sızmasını önlemek için çalışmış Yunanlı diplomat, siyasetçi ve edebiyatçı. İon (ya da İoannis) Dragumis 1907-1909 döneminde Yunanistan'ın İstanbul Büyükelçiliği'nde görev yapmıştır. Suliotis ile Dragumis, İstanbul Örgütü ile ilgili faaliyetler çerçevesinde sürekli iletişim halinde olmuşlardır. Öyle ki İstanbul Örgütü'nün ilk üyeleri İon Dragumis'in tanıdıkları arasından seçilmişlerdir. Elçilikteki bürosunun, örgütün küçük bir arşivi niteliğinde olduğu ifade edilmektedir. İstanbul Örgütü çok gerekli durumlarda, üzerinde çift başlı kartal olan bir mühür ve imza olarak daha küçük boyutta "Z (Zita)" ve "I (Yota)" harflerini kullanmıştır. Buradaki "I" İon Dragumis'i, "Z" ise Suliotis'i simgelemektedir. İon Dragumis ayrıca, Venizelos'un siyasetine karşıtlığıyla da tanınmaktadır. İon Dragumis, *O Ellinismos Mu Ke İ Ellines [Yunanlılar ve Yunanlılığım]*, Ekdosis Nea Thesis [Nea Thesis Yayınları], Atina, 1991, s. 18; Suliotis-Nikolayidis, *age.*, s. 39-43; "Dragumis", *Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]*, Tomos [Cilt] 5, s. 263.

verici durumlardan sonra, Avrupa'nın Trakya'daki ulusu kaile almaması için hiçbir sebep olmadığını göreceksiniz. Doğu Rumeli'den de bildiğimiz gibi Trakya'nın Helen ve Türk nüfusları için uluslar arası taahhütler yeterli olmamaktadır. Burada Bulgarlar, bütün Avrupa'nın imzaladığı Berlin Antlaşması'nı çiğnemişlerdir" demektedir.³⁶

Vamvakas'ın arşivi incelendiğinde Birinci Balkan Savaşı'nın akabinde Fransa Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği Fransızca bir mesaj da göze çarpmaktadır. Burada, "Osmanlı anayasasında bir bölgeden milletvekili seçilebilmek için en azından 50.000 erkek nüfus gerektiğinden hareketle, Makedonya ve Trakya'da Bulgarların ancak 400.000'e ulaştığı sonucu çıkmaktadır (Çünkü Selanik'te 3, Manastır'da 2, Kırklareli'nde 1 ve Kosova'da 2, yani toplamda 8 milletvekiline sahiptirler). Diğer taraftan Rumların nüfusu 1.500.000'un üzerindedir. Çünkü Rumları Makedonya'dan 10, İstanbul ile beraber Trakya'dan 11, Epir'den 4, toplam 25 Rum milletvekili temsil ediyordu. Birinci Balkan Savaşı'nın akabinde Bulgaristan'ın egemenliğindeki Rum nüfus, Bulgar nüfusun iki katıydı" diyerek³⁷, İon Dragumis'in önerilerine uyduğunun ve Trakya'nın Bulgarlara verilmemesi için ortaya koyduğu etkinliğin bir örneğini sergilemektedir. Vamvakas'ın yeteneklerini takdir eden Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos³⁸, 1913 Şubat'ından 1914 Haziran'ına kadar O'na çeşitli diplomatik görevler vermiştir. Bu dönemde Vamvakas Londra, Paris ve Petrograd gibi başkentlerde "Helenlerin tarihî hakları" ile ilgili iddiaları dile getirdiği konferanslar verdiği gibi, çeşitli müzakerelerde de bulunmuştur. Bu faaliyetleri dolayısıyla İstanbul'da gıyabında yargılanarak ölümüne mahkûm edilmiştir.³⁹

Sonuç

Makedonya'nın Yunan topraklarına katılmasının akabinde Harisiyos Vamvakas Selanik'e yerleşmiş ve orada Fransızca olarak "Tribune" Gazetesi'ni çıkarmıştır. Bu gazeteyi çıkarmaktaki amacı yeğeni Petros Vamvakas tarafından, "yabancı kamuoyunu Yunan meseleleri konusunda bilgilendirmek ve Yunanistan'a karşı olanların propagandalarını yalanlamaya çalışmak" olarak ifade edilmektedir. Vamvakas 28 Ekim 1918'den 1919 Eylül'üne kadar Trakya ve Osmanlı İdaresi altındaki Rumlarla ilgili konularda Yunan Hükümeti'nin

³⁶ *Ā Apeletherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka*, s. 20.

³⁷ *A.e.*, s. 29.

³⁸ Yunan yakın tarihinin önemli şahsiyetlerinden olan Eleftherios K. Venizelos, 1864 Girit doğumludur. Atina'da hukuk eğitimi aldıktan sonra Girit'e dönmüş ve Girit'in Yunanistan'la birleşmesini amaçlayan ayaklanmacılara katılmıştır. Yunanistan'da 1910 yılında gerçekleştirilen milletvekili seçimlerini kazanmış ve Liberal Parti'yi (Komma Ton Fileleftheron) kurmuştur. Yunanistan'ın topraklarını genişlettiği bir dönemde başbakanlık yapmış olan Venizelos'un en büyük rüyası, Batı Anadolu ve Trakya topraklarını Yunanistan'a dahil etmek olmuştur. 15 Mayıs 1919'da Yunan Ordusu'nun İzmir'e çıktığı dönemin de başbakanıdır. Lozan Barış Görüşmeleri'nde Yunanistan'ı temsil etmiş, 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması'nın ortaya çıkabilmesi için büyük gayret sarf etmiş ve 1936 yılında vefat etmiştir. "Venizelos K. Eleftherios", *Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]*, Tomos [Cilt] 4, s. 27-28.

³⁹ Necmi Hasanoglu, "Vamvakas ve Kankaları", *Gündem Gazetesi*, Sayı 813, 7 Aralık 2012, s. 5.

temsilcisi olarak Paris Konferansı'nda görev almıştır. Ancak şüphesiz ki en önemli etkinliği 1919-1920 yıllarında Batı Trakya'da ortaya koyduğu, bölgenin Yunanistan'a katılması çabaları olmuştur. Batı Trakya 14 Mayıs 1920'de Yunan Ordusu tarafından işgal edildiğinde Vamvakas, bölgenin ilk genel idarecisi olarak atanmıştır. 5 Eylül 1920'den 26 Kasım 1920'ye kadar Doğu Makedonya'nın idareciliğinde bulunmuş, 21 Nisan 1929'da senatör seçilmiş ve 23 Aralık 1930'a kadar Yunan Senatosu'nun başkan yardımcılığı görevini yürütmüştür. 23 Aralık 1930'da Selanik Belediye Başkanlığı'na seçilmiş ve 1 Temmuz 1933'e kadar bu görevi sürdürmüştür. 1935'te siyasetten ayrılmış ve 1952'de vefat etmiştir.⁴⁰

şüphesiz ki Vamvakas'ın "Politiki Epitheorisi (Siyasî İnceleme)" ve "Vima Ton Ethnikotiton (Ulusların Adımı)" yayın organlarındaki yazılarına ulaşabilmış olsaydık, Osmanlı milletvekili olduğu dönemde savundukları konusunda çok daha kapsamlı bir fıkre sahip olabilecektik. Yine de ulaşabildiğimiz bilgiler ışığında kendisinin Meclisi Mebusân'daki en aktif Rum milletvekillerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. Zekidir ve donanımlıdır. Her ne kadar Osmanlı Devleti için "memleketimiz", başkenti için "İstanbulumuz", Meşrutiyet için "bizim Meşrutiyetimiz" ifadelerini kullansa ve Osmanlı Devleti'nin gelişmesi için çabalar görünse de, aslında Osmanlı İdaresi'ndeki Rumların, daha genel olarak Helenizm'in menfaatlerini savunmak amacını gütmüştür. Kaldı ki sonraki süreçteki faaliyetleri de tüm hizmetlerinin Yunanistan için olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Vamvakas, Osmanlı'nın son döneminde toplumu oluşturan çeşitli unsurları temsilen Meclisi Mebusân çatısı altında bulunan milletvekillerinin Osmanlı Devleti için çabalamak yerine, ait oldukları cemaatlerin menfaatlerini korumaya yönelik etkinlik ortaya koyabildiklerinin iyi bir örneğidir. Bu durum Osmanlı Devleti'nin içten içe çökmeye başladığının ve Osmanlılık ruhunun yitirmeye yüz tuttuğunun da kanıtıdır.

Kaynakça

- AHMAD Feroz (1999) *İttihatçılıktan Kemalizme*, Kaynak Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- AHMAD Feroz (1999) *İttihat Terakki (1908-1914)*, Kaynak Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.
- AKŐİN Sina (2002) Siyasal Tarih (1908-1923), *Türkiye Tarihi*, Cilt 4, Cem Yayınevi, İstanbul.
- BURA Katerina (1983) *İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes, Deltio Kentru Mikerasiatikon Spudon*, Tomos 4, s. 69-85.

⁴⁰ *İ Apelefttherosi Tis Ditikis Thraakis Apo To Arhiyo Harisiju Vamvaka*, s. 13-16; Vamvakas, *age.*, s. 14-15.

- DEMİR Fevzi (1994) *İkinci Meşrutiyet Dönemi Meclisi Mebusân Seçimleri 1908-1914*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- DRAGUMİS İon (1991) *O Ellinismos Mu Ke İ Ellines*, Ekdosis Nea Thesis, Athina.
- Egkiklopedia 2002*.
- ERDEM Nilüfer (2007) Yunan Osmanlılığının En Önemli Temsilcilerinden Suliotis Nikolayidis'in Kaleminden İstanbul Örgütü ve II. Meşrutiyet Dönemi Etkinlikleri, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Sayı 12, s. 89-105.
- HASANOĞLU Necmi (2012) Vamvakas ve Kankaları, *Gündem Gazetesi*, Sayı 813.
- İ Apeletherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arbiyo Harisiyu Vamvaka* (1975), Tipografıyon E. Sotiropulos, Athina.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1997), Devre 1, İçtima 1, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1982), Devre 1, İçtima 1, Cilt 2, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1982), Devre 1, İçtima 1, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1986), Devre 1, İçtima 2, Cilt 4, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1986), Devre 1, İçtima 2, Cilt 6, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1986), Devre 1, İçtima 3, Cilt 2, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1986), Devre 1, İçtima 3, Cilt 3, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1990), Devre 1, İçtima 3, Cilt 5, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1991), Devre 1, İçtima 3, Cilt 6, TBMM Basımevi, Ankara.
- Meclisi Mebusân Zabıt Ceridesi* (1991), Devre 1, İçtima 4, Cilt 1, TBMM Basımevi, Ankara.
- MİLAS Herkül (1999) *Yunan Ulusunun Doğuşu*, İletişim Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.
- SULİOTİS NİKOLAYİDİS Athanasios (1984) *Organosis Konstantinupoleos*, Ekdosis Dodoni, Athina.
- VAMVAKAS Petros (1986) *Peri Tin Apeletherosi Tis Ditikis Thrakis*, Ekdosis İyapetos, Athina.
- VEREMİS Thanos (1997) Apo To Ethniko Kratos, Sto Ethnos Dihos Kratos – To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos, *Ethniki Taftotita Ke*

Ethnikismos Sti Neoteri Ellada, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, Athina.

Web Adresleri:

<http://anemourion.blogspot.com>

Erişim Tarihi: [13.05.2013]

<http://www.hronos.gr>

Erişim Tarihi: [13.05.2013]

<http://serrelib.gr/pdf/imerplogio.pdf>

Erişim Tarihi: [13.05.2013]